

Oudemirdum houdt de adem in bij nieuw spuitseizoen

Oudemirdum wacht in spanning af wat er komt van de nieuwe richtlijnen voor pesticiden in de lelieteelt. De stofstormen met gifdeeltjes liggen nog vers in het geheugen.

Wybe Fraanje

Oudemirdum | Theo de Zwart heeft al een heel dossier aangelegd. Correspondentie met allerlei instanties als de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en de Land- en Tuinbouworganisatie. Op zijn computer heeft hij in de loop der jaren honderden foto's van zijn aangetaste tuinplanten opgeslagen.

Nu het nieuwe landbouwseizoen begint, moet de imker zijn negen buckfast-volken achter zijn huis in Oudemirdum weghalen en ze de hele zomer in Koudum neerzetten. „Anders gaan ze dood. Niet alleen van het gif dat de boer spuit, maar ook van het vergiftigde water dat ze drinken.”

De Zwart woont tegen de flank van It Heech, de natuurlijke verhoging in het landschap ten zuidwesten van het dorp in Gaasterland. Zijn erf grenst pal aan de akkerlanden, er zit zelfs geen sloot tussen. „Elf meter boven NAP is het daar. Kijk; daar staat de luchtwachtoren uit de Tweede Wereldoorlog. Ons erf ligt anderhalve meter lager. Bij zuidwestenwind waait het allemaal hierheen.”

28 jaar wonen De Zwart en zijn vrouw er nu. De eerste veertien jaar was alles grasland in de omgeving. „Toen begonnen de veeboeren het land te verpachten voor akkerbouw.”

De boeren mochten helemaal tot

de grens van het perceel spuiten. De Tweede Kamer heeft vorig jaar echter een moratorium op het gebruik van metam-natrium afgedwongen, mede op basis van onderzoek waaruit bleek dat omwonenden van percelen waar dat middel gebruikt werd ernstige hinder en gezondheidsklachten ondervonden.

Dit seizoen mag het dus niet meer gebruikt worden, maar De Zwart is er niet gerust op. „Met boeren en regelgeving weet je het nooit. Deze boer had eens een antistruifmiddel op zijn land gespoten, een soort wit papier maché-achtig spul, en had mijn bijenkasten ook helemaal ondergespoten in het voorbijgaan. Kijk: de foto

heb ik hier. Dat spul stonk zó naar mest. Hij had het met mest vermengd, terwijl dat in die tijd van het jaar verboden was. Bovendien: ze gebruiken hier ook nog veel andere 'gewasbeschermingsmiddelen', zoals ze dat noemen. Sulfidicidin bijvoorbeeld, daar zit xyleen in, een kankerverwekkende stof. Dat spuiten ze hier *toujours* over het land! Hier ligt twintig hectare omheen, hier uitjes, daar aardappelen, verderop wortelen en weer ergens anders lelies. Die worden nooit allemaal tegelijk bespoten, dus soms rijdt er wel drie, vier keer per week een boer te spuiten in de omgeving.”

De wind blaast veel van dat gif zijn tuin in, dat weet De Zwart wel zeker. Hij wijst het allemaal aan: een beukenhaag van vijftien meter hoog die middenin de zomer ineens bruin kleurde en verdorde, de laurierhaag die op bepaalde plekken bruine bladpunten vertoont, de wilde wingerd die altijd zeer te lijden heeft, de yucca's die verdorren, de mozes-in-het-biezen-mandje die tegen de bloei aan ineens verdort, in en rond de vijver in zijn tuin sterven de gele

lis en de waterlelie's zomers af.

En dan zijn bijen. Achter zijn loods heeft De Zwart een oude badkuip vol water staan, via een pijp bijgevuld met regenwater van het loodsdak. Een paar meter verderop staan zijn simplex bijenkasten. „Hier drinken mijn bijen als ik ze hier laat staan. De koninginnen die ik kweek leven dan maar vier tot zes maanden, terwijl vier, vijf jaar normaal is. Naast de badkuip had ik wat bonenstaken. Nadat de badkuip bij een flinke zomerregen overstroomde, gingen al die boontjes dood. Ik heb nu wat goudvissen erin losgelaten om te kijken wat ermee gebeurt.”

En zijn bijen staan tegenwoordig dus de hele zomer in Koudum. „Het is toch te zot voor woorden! Moet je zien hoe fantastisch wij wonen, en dan kun je niet eens bijen houden in je achtertuin!”

Noordoostenwind

Johan den Hengst woont aan de andere kant van het dorp, in Plan Alta. Een paar jaar geleden stond daar in het voorjaar langere tijd een noordoostenwind, wat niet vaak voorkomt,

waarop een zandstorm over de wijk trok die vol gifdeeltjes zat. „Er waren buurtkinderen die in die grond speelden en eezemachtige uitslag kregen.”

Den Hengst besloot in actie te komen tegen het middelengebruik in de bollenteelt. Samen met onder anderen buurman Klaas Keesman schreef hij de gemeente De Friese Meren aan, vervolgens de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en de Nationale Ombudsman. Er volgde publieciteit met onder andere een spraakmakende uitzending van *Zembla*.

Leliekweker Paul van der Bijl uit Creil, die tot vorig jaar de akker bij Plan Alta pachtte en bebouwde, zegt dat de sector aan een alternatief werkt. „Wij testen momenteel een biologisch granulaat, een groen gewasmengsel dat gehakseld en door de grond gespuit wordt. Biofumigatie heet dat. Het is afwachten of dat goed werkt, het wordt in Nederland nu op grote schaal getest.”

Het natuurlijke mengsel moet de aaltjes bestrijden die de teelt van bloembollen, maar ook gewassen als aardappels, wortelen en aardbeien, dwarszitten. Van der Bijl: „Je zou metam-natrium nog als noodmaatregel moeten kunnen toepassen, vind ik. Anders zijn heel wat sectoren in de landbouw ten dode opgeschreven.”

Op de akker naast De Zwart vindt wisselteelt plaats. De komende drie jaar worden geen lelies geteeld, meldt de verpachter van de grond desgevraagd.

Monsters

De NVWA is bij De Zwart geweest om monsters van de aangetaste tuinplanten te nemen. Hij laat het rapport van het laboratoriumonderzoek zien, uit mei 2014. De vermoedelijke oorzaken van de aantasting: vorstschade bij de beukenhaag en de wilde win-

Theo de Zwart bij zijn bijenkasten, die nu nog pal aan de akker achter zijn loods staan. Het is nog niet bekend welk gewas op de akker komend seizoen verbouwd gaat worden. Foto: Simon Bleeker

gerd, een schimmel bij de yucca's. De Zwart: „Een prachtige beukenhaag van vijftien meter hoog, ineens afgestorven... Dat kan toch geen vorstschade zijn.”

„Door ons is alleen gekeken naar het vóórkomen van ziekten en plagen in diverse gewassen”, meldt Johan Meffert van de NVWA desgevraagd. „Wij hebben niet de technische middelen en de expertise om gewassen te toetsen op de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen.”

De Zwart heeft bladeren van planten uit zijn tuin gedroogd, waarin duidelijke, onnatuurlijke gaatjes als van druppeltjes te zien

Moet je zien hoe fantastisch wij wonen, en dan kun je niet eens bijen houden in je achtertuin

zijn. „Dat moet wel gift zijn.”

In het rapport staat niet wat de symptomen zouden zijn van gifschade, noch of die lijken op die van vorstschade. Den Hengst: „Dat is ook een probleem: wij zijn altijd leken op dat gebied. Wij zoeken eigenlijk deskundigen die ons kunnen bijstaan.”

Intussen houdt Oudemirdum zijn adem in, in afwachting wat het spuitseizoen gaat brengen. Den Hengst: „Ik heb nog één hoop: de landhonger van de melkveehouders. Misschien kiezen die er niet meer voor om hun percelen te verpachten aan akkerbouwers, maar om het zelf weer in gebruik te nemen om hun veestapel te kunnen uitbreiden.”